

HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VỀ PHÒNG, CHỐNG VI PHẠM PHÁP LUẬT TRONG LĨNH VỰC PHÒNG CHÁY, CHỮA CHÁY CỦA CHÍNH QUYỀN CẤP CƠ SỞ Ở VIỆT NAM

NGUYỄN THỊ THANH THỦY

Khoa Luật, Học viện Phòng cháy chữa cháy và Cứu nạn cứu hộ

Nhận bài ngày 25/7/2026. Sửa chữa xong 19/8/2026. Duyệt đăng 25/8/2026.

Abstract

Improving the legal framework governing the prevention and handling of violations in fire prevention and firefighting by grassroots-level authorities is essential to protecting people's lives and property and enhancing the effectiveness and efficiency of state administration. Based on an analysis of current legal provisions and their practical implementation, this article identifies existing limitations and inadequacies. It subsequently proposes directions for legal reform aimed at strengthening the role and responsibilities of grassroots-level authorities in fire prevention and firefighting, thereby meeting the requirements of building a socialist rule-of-law state and promoting national development in the new period.

Keywords: Fire prevention and firefighting, grassroots-level authorities, law, security and order, state administration.

1. Đặt vấn đề

Phòng cháy, chữa cháy (PCCC) và cứu nạn, cứu hộ là nhiệm vụ quan trọng của quản lý nhà nước, góp phần bảo vệ tính mạng, sức khỏe, tài sản của Nhân dân, bảo đảm an ninh, trật tự và tạo môi trường ổn định cho phát triển kinh tế - xã hội. Trong bối cảnh sắp xếp lại mô hình chính quyền địa phương trong đó chính quyền cấp cơ sở được hiểu là chính quyền địa phương (CQĐP) cấp xã được tổ chức theo mô hình CQĐP hai cấp, bao gồm Hội đồng nhân dân cấp xã và Ủy ban nhân dân cấp xã (xã, phường, đặc khu). Đây là cấp chính quyền trực tiếp quản lý địa bàn, gần dân nhất, thực hiện chức năng quản lý nhà nước trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có công tác PCCC và cứu nạn, cứu hộ.

Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng tiếp tục xác định xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam hiện đại, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản trị quốc gia và CQĐP, bảo đảm quốc phòng, an ninh, trật tự, an toàn xã hội và đẩy mạnh chuyển đổi số. Đồng thời, Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỷ nguyên mới đặt ra yêu cầu đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật theo hướng chuyển từ tư duy quản lý sang tư duy kiến tạo phát triển; xây dựng hệ thống pháp luật đồng bộ, minh bạch, khả thi; gắn chặt giữa xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật; tăng cường ứng dụng công nghệ số trong quản trị nhà nước. Đối với lĩnh vực PCCC, điều này đòi hỏi hoàn thiện pháp luật theo hướng lấy phòng ngừa là chính, quản trị rủi ro, tăng cường hậu kiểm, phân định rõ trách nhiệm của chính quyền các cấp, đặc biệt là cấp cơ sở.

Hiến pháp năm 2013 và hệ thống pháp luật về PCCC, xử lý vi phạm hành chính, tổ chức CQĐP, đầu tư, xây dựng, nhà ở, kinh doanh bất động sản... đã tạo nền tảng pháp lý cho công tác quản lý, kiểm tra và xử lý vi phạm về PCCC. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy việc tổ chức thi hành pháp luật ở nhiều địa phương còn bất cập; trách nhiệm của chính quyền cấp cơ sở có nơi chưa được thực hiện đầy đủ; công

Email: thanhthuy.hlu@gmail.com

tác kiểm tra, xử lý vi phạm và phối hợp giữa các cơ quan còn hạn chế; nhiều cơ sở vẫn tồn tại vi phạm kéo dài về điều kiện an toàn PCCC. Bên cạnh đó, yêu cầu phân cấp, phân quyền, tổ chức CQĐP theo mô hình mới và chuyển đổi số tiếp tục đặt ra những yêu cầu mới đối với cơ chế quản lý nhà nước trong lĩnh vực này.

Vi vậy, nghiên cứu hoàn thiện pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực PCCC của chính quyền cấp cơ sở ở Việt Nam góp phần hoàn thiện cơ sở pháp lý, nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước, tăng cường phòng ngừa và xử lý vi phạm, đáp ứng yêu cầu bảo đảm an ninh, trật tự và phát triển bền vững đất nước theo tinh thần Văn kiện Đại hội XIV của Đảng và Nghị quyết số 66-NQ/TW của Bộ Chính trị.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nội dung pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy của chính quyền cấp cơ sở ở Việt Nam

Pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực PCCC của chính quyền cấp cơ sở là tổng thể các quy phạm pháp luật điều chỉnh hoạt động quản lý nhà nước nhằm phòng ngừa, phát hiện, xử lý vi phạm và tổ chức thực hiện các biện pháp bảo đảm an toàn PCCC trên địa bàn. Hệ thống này được hình thành từ Hiến pháp, các đạo luật và văn bản hướng dẫn thi hành, với các nội dung cơ bản sau:

2.1.1. Quy định về trách nhiệm quản lý nhà nước của chính quyền cấp cơ sở

Hiến pháp năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) quy định Nhà nước quản lý xã hội bằng Hiến pháp và pháp luật, bảo đảm an ninh, trật tự và an toàn xã hội. Trên cơ sở đó, Luật Tổ chức chính quyền địa phương năm 2025 giao Ủy ban nhân dân cấp cơ sở tổ chức thi hành pháp luật, thực hiện quản lý nhà nước về PCCC trên địa bàn. Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ năm 2024 quy định trách nhiệm của CQĐP trong tuyên truyền, phổ biến pháp luật, xây dựng lực lượng dân phòng, kiểm tra việc chấp hành các quy định về PCCC, huy động lực lượng, phương tiện tại chỗ và phối hợp với lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH khi xảy ra cháy, nổ.

2.1.2. Quy định về phòng ngừa vi phạm pháp luật trong lĩnh vực phòng cháy chữa cháy

Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ năm 2024 xác định phòng ngừa là yêu cầu xuyên suốt trong công tác PCCC, bảo đảm chủ động phát hiện, loại trừ hoặc hạn chế các nguyên nhân, điều kiện phát sinh cháy, nổ và sự cố, tai nạn. Luật quy định trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, hộ gia đình, cá nhân và CQĐP trong việc thực hiện các điều kiện an toàn PCCC; tổ chức tuyên truyền, phổ biến pháp luật; xây dựng lực lượng PCCC tại chỗ; kiểm tra, hướng dẫn và khắc phục kịp thời các nguy cơ mất an toàn về cháy, nổ. Cụ thể hóa các quy định của Luật, Nghị định số 105/2025/NĐ-CP ngày 15/5/2025 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ quy định cụ thể về phân loại cơ sở thuộc diện quản lý về PCCC; điều kiện an toàn PCCC; quản lý hồ sơ, phương án chữa cháy; huấn luyện, bồi dưỡng nghiệp vụ; chế độ kiểm tra an toàn PCCC và trách nhiệm của các cơ quan, tổ chức, cá nhân trong tổ chức thực hiện các biện pháp phòng ngừa cháy, nổ.

Đồng thời, Luật Xây dựng năm 2025, Luật Nhà ở năm 2023, Luật Kinh doanh bất động sản năm 2023, Luật Quy hoạch đô thị và nông thôn năm 2024 quy định yêu cầu bảo đảm PCCC từ khâu quy hoạch, thiết kế, xây dựng đến khai thác công trình. Luật Đầu tư năm 2025 tiếp tục xác định kinh doanh dịch vụ PCCC là ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện, góp phần kiểm soát chất lượng dịch vụ và phòng ngừa vi phạm.

2.1.3. Quy định về kiểm tra, thanh tra và phát hiện vi phạm pháp luật trong lĩnh vực phòng cháy chữa cháy

Hoạt động kiểm tra, thanh tra và phát hiện vi phạm pháp luật trong lĩnh vực PCCC được điều chỉnh bởi Luật Thanh tra năm 2025, Luật Công an nhân dân năm 2018 (sửa đổi, bổ sung các năm 2023, 2024, 2025), Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ năm 2024 và các văn bản hướng dẫn thi hành. Theo đó, lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH là lực lượng nòng cốt trong kiểm tra việc chấp hành pháp luật về PCCC, phát hiện, xử lý hoặc kiến nghị xử lý các hành vi vi phạm theo thẩm quyền. Chính quyền

cấp cơ sở có trách nhiệm quản lý địa bàn, phối hợp rà soát các cơ sở thuộc diện quản lý về PCCC (Đào Hữu Dân, 2026), tổ chức kiểm tra theo thẩm quyền, đôn đốc khắc phục các nguy cơ mất an toàn và kiến nghị áp dụng các biện pháp tạm đình chỉ hoặc đình chỉ hoạt động đối với cơ sở không bảo đảm điều kiện an toàn PCCC theo quy định của pháp luật (Bộ Công an, 2025).

2.1.4. Quy định về xử lý vi phạm pháp luật trong lĩnh vực phòng cháy chữa cháy

Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012 (sửa đổi, bổ sung các năm 2014, 2017, 2020, 2022, 2024, 2025) quy định các nguyên tắc xử lý vi phạm hành chính; hình thức xử phạt chính, hình thức xử phạt bổ sung; các biện pháp khắc phục hậu quả; thẩm quyền, trình tự, thủ tục lập biên bản, xử phạt và cưỡng chế thi hành quyết định xử phạt vi phạm hành chính đối với các hành vi vi phạm trong lĩnh vực PCCC. Luật cũng quy định thẩm quyền xử phạt của Chủ tịch Ủy ban nhân dân các cấp, lực lượng Công an và các chủ thể có thẩm quyền khác, tạo cơ sở pháp lý bảo đảm việc xử lý vi phạm được thực hiện thống nhất, đúng thẩm quyền và đúng trình tự pháp luật.

Cụ thể hóa các quy định của Luật, Nghị định số 106/2025/NĐ-CP ngày 15/5/2025 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ (được sửa đổi, bổ sung năm 2026) quy định chi tiết các hành vi vi phạm hành chính trong lĩnh vực PCCC và CNCH; hình thức và mức xử phạt tương ứng; các biện pháp khắc phục hậu quả; thẩm quyền lập biên bản, thẩm quyền xử phạt của từng chức danh; trình tự xử lý đối với từng nhóm hành vi vi phạm. Các hành vi bị xử lý bao gồm vi phạm quy định về điều kiện an toàn PCCC; trang bị, quản lý và sử dụng phương tiện PCCC; xây dựng, thực tập phương án chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ; thành lập, duy trì lực lượng PCCC cơ sở; bảo đảm lối thoát nạn, nguồn nước chữa cháy; chấp hành yêu cầu kiểm tra, thanh tra về PCCC; cũng như các hành vi cản trở hoạt động chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. Việc quy định cụ thể các hành vi vi phạm, chế tài xử lý và biện pháp khắc phục hậu quả góp phần nâng cao tính răn đe, phòng ngừa vi phạm, đồng thời bảo đảm hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước về PCCC và CNCH.

2.1.5. Quy định về tổ chức lực lượng, phối hợp và bảo đảm nguồn lực

Luật Công an nhân dân năm 2018 (sửa đổi, bổ sung các năm 2023, 2024, 2025) xác định lực lượng Cảnh sát PCCC và CNCH là lực lượng nòng cốt trong tham mưu, hướng dẫn và kiểm tra công tác PCCC. Luật Tổ chức QĐP năm 2025 quy định trách nhiệm của chính quyền cấp cơ sở trong huy động lực lượng dân phòng, lực lượng tại chỗ và các tổ chức chính trị - xã hội tham gia PCCC theo phương châm “bốn tại chỗ”. Bên cạnh đó, Luật Đầu tư công năm 2024 tạo cơ sở pháp lý cho việc đầu tư trang thiết bị, phương tiện và hạ tầng phục vụ PCCC; Nghị quyết số 75/NQ-CP ngày 31/3/2026 của Chính phủ ban hành Chương trình hành động thực hiện Chỉ thị số 02-CT/TW ngày 31/01/2026 của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa XIV về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác PCCC và CNCH trong tình hình mới đã nhấn mạnh trách nhiệm của người đứng đầu địa phương, tăng cường phân cấp và xử lý nghiêm các vi phạm về PCCC.

2.1.6. Quy định về ứng dụng khoa học, công nghệ và chuyển đổi số

Các định hướng của Văn kiện Đại hội XIV của Đảng, Nghị quyết số 66-NQ/TW cùng Luật Dữ liệu năm 2025 và Luật Giao dịch điện tử năm 2023 tạo cơ sở pháp lý cho việc xây dựng cơ sở dữ liệu về PCCC, số hóa quản lý cơ sở thuộc diện quản lý, kết nối và chia sẻ dữ liệu, ứng dụng trí tuệ nhân tạo và dữ liệu lớn trong cảnh báo nguy cơ cháy, kiểm tra và đánh giá rủi ro. Đây là nền tảng quan trọng để hiện đại hóa phương thức quản lý nhà nước về PCCC ở cấp cơ sở.

Nhìn chung, hệ thống pháp luật hiện hành đã hình thành khuôn khổ pháp lý tương đối đầy đủ về phòng ngừa, kiểm tra, xử lý vi phạm, tổ chức lực lượng, bảo đảm nguồn lực và ứng dụng công nghệ trong công tác PCCC. Tuy nhiên, trước yêu cầu đổi mới mô hình QĐP, đẩy mạnh phân cấp, phân quyền và chuyển đổi số theo tinh thần Văn kiện Đại hội XIV của Đảng và Nghị quyết số 66-NQ/TW, hệ thống pháp luật này cần tiếp tục được rà soát, hoàn thiện nhằm nâng cao hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước và đáp ứng yêu cầu bảo đảm an toàn PCCC trong tình hình mới.

2.2. Thực tiễn tổ chức thực hiện pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy của chính quyền cấp cơ sở ở Việt Nam

2.2.1. Kết quả đạt được

Thời gian qua, cùng với việc triển khai Văn kiện Đại hội XIV của Đảng, Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị và hệ thống pháp luật về PCCC và CNCH; công tác phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực PCCC của chính quyền cấp cơ sở đã có nhiều chuyển biến tích cực. Chính quyền cấp cơ sở từng bước phát huy vai trò là cấp quản lý trực tiếp địa bàn (Nguyễn Văn Thắng & Nguyễn Minh Tân, 2026), tăng cường tuyên truyền, kiểm tra, xử lý vi phạm, xây dựng phong trào toàn dân tham gia PCCC, góp phần nâng cao hiệu quả phòng ngừa cháy, nổ ngay từ cơ sở.

Hệ thống pháp luật về PCCC tiếp tục được hoàn thiện theo hướng đồng bộ với quá trình đổi mới tổ chức bộ máy nhà nước và mô hình CQĐP hai cấp. Nhiều văn bản quy phạm pháp luật liên quan đến PCCC, quy hoạch, xây dựng, nhà ở, đầu tư, kinh doanh bất động sản và xử lý vi phạm hành chính được sửa đổi, bổ sung, tạo cơ sở pháp lý thống nhất cho CQĐP thực hiện quản lý nhà nước, kiểm tra, phát hiện và xử lý vi phạm ngay từ địa bàn cơ sở.

Công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật và xây dựng phong trào toàn dân tham gia PCCC được triển khai rộng khắp với nhiều hình thức (Nguyễn Thị Thanh Thủy, 2023). Các địa phương đã đẩy mạnh tuyên truyền trên hệ thống truyền thanh, nền tảng số và mạng xã hội; tổ chức tập huấn, diễn tập phương án chữa cháy, hướng dẫn kỹ năng thoát nạn cho người dân, doanh nghiệp và hộ gia đình. Nhiều mô hình tự quản như “Tổ liên gia an toàn PCCC”, “Điểm chữa cháy công cộng”, “Khu dân cư an toàn PCCC”, “Nhà tôi có bình chữa cháy” được nhân rộng trên phạm vi cả nước. Theo Bộ Công an, đến cuối năm 2025, cả nước đã xây dựng trên 70.000 Tổ liên gia an toàn PCCC và hơn 100.000 Điểm chữa cháy công cộng, hoàn thành và vượt chỉ tiêu theo Chỉ thị số 01/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ (Đảng ủy Công an Trung ương, 2026); hàng triệu lượt người dân được tuyên truyền, tập huấn kỹ năng PCCC và CNCH, góp phần nâng cao hiệu quả phương châm “bốn tại chỗ” trong xử lý các tình huống cháy, nổ tại địa bàn dân cư.

Công tác kiểm tra, thanh tra và xử lý vi phạm pháp luật về PCCC cũng được tăng cường (Trịnh Thế Tuấn, 2025). Sau các vụ cháy đặc biệt nghiêm trọng xảy ra trong những năm gần đây, lực lượng Công an phối hợp với CQĐP tổ chức nhiều đợt tổng kiểm tra đối với nhà ở nhiều tầng, nhà ở kết hợp sản xuất, kinh doanh, chung cư mini, cơ sở karaoke, chợ, trung tâm thương mại và các cơ sở có nguy hiểm về cháy, nổ. Qua kiểm tra đã phát hiện nhiều vi phạm về điều kiện an toàn PCCC (Trần Thị Thịnh, 2025); nhiều cơ sở bị xử phạt, tạm đình chỉ hoặc đình chỉ hoạt động do không bảo đảm yêu cầu pháp luật, qua đó góp phần nâng cao tính nghiêm minh trong tổ chức thi hành pháp luật.

Tuy nhiên, tình hình cháy, nổ vẫn diễn biến phức tạp. Theo thống kê của Cục Cảnh sát PCCC và CNCH (Bộ Công an), năm 2025, toàn quốc xảy ra 3.060 vụ cháy, làm 90 người chết, 93 người bị thương, thiệt hại tài sản ước khoảng 786,78 tỷ đồng và 251,35 ha rừng; đồng thời xảy ra 28 vụ nổ, làm 19 người chết, 36 người bị thương (Bộ Công an, 2025). Điều này cho thấy nguy cơ cháy, nổ vẫn ở mức cao, đòi hỏi phải tiếp tục nâng cao hiệu quả tổ chức thi hành pháp luật, đặc biệt tại cấp cơ sở.

2.2.2. Một số hạn chế, bất cập

Bên cạnh những kết quả đạt được, thực tiễn tổ chức thực hiện pháp luật vẫn còn một số hạn chế, bất cập, cụ thể:

Một là, nhận thức và trách nhiệm của một bộ phận cấp ủy, chính quyền cơ sở, người đứng đầu cơ quan, tổ chức và người dân về công tác PCCC chưa thật sự đầy đủ (Nguyễn Văn Thắng & Nguyễn Minh Tân, 2026). Ở một số địa phương, việc lãnh đạo, chỉ đạo còn mang tính thời điểm, chủ yếu tập trung sau các vụ cháy lớn; công tác phòng ngừa chưa được coi là nhiệm vụ thường xuyên. Một bộ phận chủ cơ sở sản xuất, kinh doanh vẫn chưa chấp hành nghiêm các quy định về an toàn PCCC, còn tâm lý đối phó hoặc coi việc đầu tư cho PCCC là chi phí phát sinh.

Hai là, việc tổ chức thực hiện pháp luật chưa đồng đều giữa các địa phương. Sau khi thực hiện mô hình CQĐP hai cấp, việc phân định trách nhiệm giữa chính quyền cấp cơ sở với các cơ quan chuyên môn trong quản lý nhà nước về PCCC ở một số nơi còn lúng túng; cơ chế phối hợp giữa chính quyền cơ sở với lực lượng Công an, cơ quan xây dựng, quản lý đô thị, điện lực, cấp nước và các đơn vị liên quan chưa thật sự chặt chẽ.

Ba là, tình trạng vi phạm pháp luật về PCCC vẫn diễn ra khá phổ biến. Qua các đợt tổng kiểm tra chuyên đề, nhiều cơ sở sản xuất, kinh doanh, nhà ở kết hợp kinh doanh và nhà ở nhiều tầng vẫn vi phạm các quy định về lối thoát nạn, hệ thống báo cháy, chữa cháy, phương tiện chữa cháy ban đầu hoặc tự ý thay đổi công năng sử dụng làm gia tăng nguy cơ cháy, nổ (Trần Thị Thịnh, 2025). Không ít trường hợp đã bị xử phạt nhưng chậm khắc phục hoặc tái phạm, trong khi việc cưỡng chế thi hành quyết định xử phạt còn gặp nhiều khó khăn.

Bốn là, năng lực và nguồn nhân lực thực hiện quản lý nhà nước về PCCC ở cấp cơ sở còn hạn chế (Lê Việt Hải & Phạm Thị Thanh Thư, 2025). Sau khi thực hiện chủ trương tinh gọn bộ máy, khối lượng công việc của chính quyền cấp cơ sở tăng lên đáng kể, trong khi đội ngũ cán bộ chuyên trách còn mỏng, nhiều nơi phải kiêm nhiệm nhiều lĩnh vực, ảnh hưởng đến chất lượng kiểm tra, hướng dẫn và xử lý vi phạm.

Năm là, nguồn lực đầu tư cho PCCC ở cơ sở chưa đáp ứng yêu cầu thực tiễn. Nhiều khu dân cư cũ, làng nghề, vùng sâu, vùng xa còn thiếu hệ thống giao thông, nguồn nước chữa cháy, phương tiện và trang thiết bị phục vụ chữa cháy; việc xã hội hóa nguồn lực cho PCCC giữa các địa phương còn chưa đồng đều.

Sáu là, chuyển đổi số trong quản lý nhà nước về PCCC còn chậm (Nguyễn Minh Khương, 2025). Mặc dù pháp luật đã đặt nền tảng cho việc xây dựng cơ sở dữ liệu và ứng dụng công nghệ số trong quản lý PCCC, song việc kết nối, chia sẻ dữ liệu giữa các ngành; ứng dụng trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn trong phân tích nguy cơ cháy, hỗ trợ thanh tra, kiểm tra và cảnh báo sớm vẫn đang ở giai đoạn đầu triển khai, chưa đáp ứng yêu cầu quản trị hiện đại.

Nhìn chung, công tác tổ chức thực hiện pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực PCCC của chính quyền cấp cơ sở đã đạt nhiều kết quả tích cực, song vẫn còn khoảng cách giữa quy định pháp luật và thực tiễn thi hành. Trong bối cảnh triển khai mô hình CQĐP hai cấp, đẩy mạnh chuyển đổi số và thực hiện yêu cầu đổi mới công tác xây dựng, thi hành pháp luật theo tinh thần Đại hội XIV của Đảng và Nghị quyết số 66-NQ/TW, việc tiếp tục hoàn thiện pháp luật, nâng cao năng lực thực thi và tăng cường trách nhiệm của chính quyền cấp cơ sở là yêu cầu cấp thiết nhằm giảm thiểu vi phạm, bảo vệ tính mạng, tài sản của Nhân dân, bảo đảm an ninh, trật tự và phục vụ phát triển bền vững đất nước.

2.3. Định hướng hoàn thiện pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực phòng cháy, chữa cháy của chính quyền cấp cơ sở ở Việt Nam

Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng đã xác định: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ tư duy, thúc đẩy đột phá chiến lược, kiến tạo hệ sinh thái phát triển mới, bảo đảm quan điểm lấy phát triển để ổn định, ổn định để thúc đẩy phát triển và không ngừng nâng cao đời sống, hạnh phúc của Nhân dân; tập trung hoàn thiện toàn diện, đồng bộ thể chế phát triển nhanh, bền vững đất nước, trong đó thể chế chính trị là then chốt, thể chế kinh tế là trọng tâm, các thể chế khác là rất quan trọng” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2026). Trên tinh thần đó, Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị yêu cầu đổi mới toàn diện công tác xây dựng và thi hành pháp luật theo hướng chuyển từ tư duy quản lý sang tư duy kiến tạo phát triển, lấy người dân và doanh nghiệp làm trung tâm, tăng cường phân cấp, phân quyền gắn với kiểm soát quyền lực, đẩy mạnh chuyển đổi số và bảo đảm pháp luật được tổ chức thi hành nghiêm minh, hiệu quả. Đối với lĩnh vực PCCC, việc hoàn thiện pháp luật cần hướng tới xây dựng khuôn khổ pháp lý đồng bộ, hiện đại, phù hợp với mô hình CQĐP hai cấp, đáp ứng yêu cầu quản trị rủi ro, phòng ngừa vi phạm ngay từ cơ sở.

2.3.1. Tiếp tục hoàn thiện Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ cùng các văn bản hướng dẫn thi hành theo hướng xác định rõ trách nhiệm quản lý nhà nước của chính quyền cấp cơ sở (Nguyễn Văn Thắng & Nguyễn Minh Tân, 2026). Cần rà soát, sửa đổi các quy định về phân công, phân cấp trách nhiệm giữa Hội đồng nhân dân, Ủy ban nhân dân cấp xã với lực lượng Công an trong quản lý nhà nước về PCCC; bổ sung quy định về quản lý địa bàn có nguy cơ cháy, nổ cao, xây dựng và cập nhật cơ sở dữ liệu quản lý cơ sở thuộc diện quản lý về PCCC, kiểm tra thường xuyên nhà ở kết hợp sản xuất, kinh doanh, nhà ở nhiều tầng, nhiều căn hộ và các cơ sở tập trung đông người. Đồng thời, cần quy định cụ thể hơn trách nhiệm giải trình của người đứng đầu chính quyền cấp xã khi để xảy ra cháy nghiêm trọng do buông lỏng quản lý; luật hóa những mô hình, giải pháp đã được thực tiễn kiểm nghiệm hiệu quả theo Nghị quyết số 75/NQ-CP của Chính phủ, Chỉ thị số 01/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ và các văn bản của Bộ Công an về tăng cường công tác PCCC.

2.3.2. Hoàn thiện pháp luật về xử lý vi phạm hành chính trong lĩnh vực PCCC theo hướng tăng cường tính phòng ngừa và nâng cao hiệu lực thực thi. Cần tiếp tục rà soát, sửa đổi Luật Xử lý vi phạm hành chính hiện hành và Nghị định số 106/2025/NĐ-CP ngày 15/5/2025 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực PCCC và CNCH theo hướng bổ sung các hành vi vi phạm mới phát sinh từ thực tiễn như: vi phạm liên quan đến hệ thống điện, trạm sạc xe điện, pin lưu trữ năng lượng, trung tâm dữ liệu, kho hàng thương mại điện tử, nhà ở nhiều tầng, nhiều căn hộ và các loại hình công trình mới. Đồng thời, cần nâng mức xử phạt đối với các hành vi có nguy cơ trực tiếp gây cháy, nổ; bổ sung các biện pháp khắc phục hậu quả như buộc khôi phục điều kiện an toàn PCCC, đình chỉ hoạt động, tháo dỡ hạng mục vi phạm hoặc loại bỏ nguy cơ mất an toàn; hoàn thiện cơ chế cưỡng chế thi hành quyết định xử phạt và phân cấp hợp lý thẩm quyền xử phạt cho chính quyền cấp xã gắn với cơ chế kiểm tra, giám sát chặt chẽ.

2.3.3. Hoàn thiện đồng bộ các quy định của pháp luật về đầu tư, xây dựng, quy hoạch, nhà ở và kinh doanh bất động sản nhằm phòng ngừa vi phạm pháp luật về PCCC ngay từ khâu quy hoạch và đầu tư. Cần tiếp tục rà soát, sửa đổi Luật Xây dựng, Luật Quy hoạch đô thị và nông thôn, Luật Nhà ở, Luật Kinh doanh bất động sản, Luật Đầu tư và các nghị định hướng dẫn để bảo đảm yêu cầu PCCC được tích hợp xuyên suốt từ quy hoạch, thiết kế, thẩm định, cấp phép xây dựng đến nghiệm thu và đưa công trình vào sử dụng. Đối với nhà ở nhiều tầng, nhà ở kết hợp sản xuất, kinh doanh, cơ sở lưu trú, chung cư mini, trung tâm thương mại, kho hàng và các công trình có nguy cơ cháy cao, cần quy định chặt chẽ hơn về lối thoát nạn, khoảng cách an toàn, nguồn nước chữa cháy, giao thông phục vụ chữa cháy và không gian cứu nạn, cứu hộ. Đồng thời, cần hoàn thiện Luật Đầu tư công theo hướng ưu tiên bố trí nguồn lực đầu tư hệ thống hạ tầng, trang thiết bị và phương tiện PCCC cho cấp cơ sở, nhất là tại khu vực đông dân cư, vùng sâu, vùng xa và địa bàn có nguy cơ cháy cao.

2.3.4. Hoàn thiện pháp luật về tổ chức CQĐP và cơ chế phối hợp trong quản lý nhà nước về PCCC. Trên cơ sở Luật Tổ chức Chính phủ và Luật Tổ chức CQĐP năm 2025, cần tiếp tục hoàn thiện các quy định về phân cấp, phân quyền và cơ chế phối hợp giữa chính quyền cấp xã với lực lượng Công an, cơ quan quản lý xây dựng, quy hoạch, điện lực, cấp nước, y tế, tài nguyên và môi trường, quản lý thị trường và các cơ quan liên quan trong kiểm tra, thanh tra, chia sẻ thông tin, xử lý vi phạm và khắc phục hậu quả sau cháy. Việc phân công trách nhiệm cần bảo đảm nguyên tắc rõ người, rõ việc, rõ trách nhiệm, khắc phục tình trạng chồng chéo hoặc bỏ sót nhiệm vụ trong quản lý nhà nước về PCCC.

2.3.5. Hoàn thiện pháp luật về thanh tra, kiểm tra và chuyển đổi số trong quản lý nhà nước về PCCC (Trịnh Thế Tuấn, 2025). Cần tiếp tục rà soát Luật Thanh tra và các văn bản hướng dẫn theo hướng đổi mới phương thức thanh tra, kiểm tra trên cơ sở quản trị rủi ro, tăng cường thanh tra chuyên đề đối với các lĩnh vực, địa bàn có nguy cơ cháy cao, đồng thời hạn chế chồng chéo trong hoạt động kiểm tra. Bên cạnh đó, cần hoàn thiện các quy định của Luật Dữ liệu, Luật Giao dịch điện tử và các văn bản liên quan để xây dựng cơ sở dữ liệu quốc gia về PCCC; kết nối, chia sẻ dữ liệu giữa Bộ Công an với các bộ, ngành và CQĐP; tạo cơ sở pháp lý cho việc ứng dụng trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn, Internet vạn vật và các nền tảng số trong quản lý cơ sở có nguy cơ cháy, cảnh báo sớm, hỗ trợ thanh tra, kiểm tra và xử lý vi phạm.

2.3.6. Hoàn thiện cơ chế bảo đảm tổ chức thi hành pháp luật, nâng cao trách nhiệm của chính quyền cấp cơ sở và phát huy sự tham gia của xã hội trong phòng, chống vi phạm pháp luật về PCCC. Theo tinh thần Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/4/2025 của Bộ Chính trị, cần chuyển trọng tâm từ hoàn thiện quy định pháp luật sang nâng cao hiệu quả tổ chức thi hành pháp luật. Theo đó, cần bổ sung cơ chế đánh giá hiệu quả quản lý nhà nước về PCCC gắn với trách nhiệm của người đứng đầu chính quyền cấp cơ sở; quy định rõ trách nhiệm giải trình khi để xảy ra cháy lớn, cháy gây hậu quả nghiêm trọng do nguyên nhân chủ quan; hoàn thiện cơ chế tiếp nhận, xử lý phản ánh, kiến nghị của người dân, doanh nghiệp về vi phạm pháp luật PCCC; mở rộng cơ chế giám sát của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các tổ chức chính trị - xã hội và cộng đồng dân cư. Đồng thời, cần hoàn thiện các quy định về xã hội hóa hoạt động PCCC, huy động doanh nghiệp và người dân tham gia đầu tư, hỗ trợ phương tiện, trang thiết bị PCCC; đổi mới công tác phổ biến, giáo dục pháp luật, đưa kiến thức, kỹ năng PCCC và CNCH trở thành nội dung thường xuyên trong nhà trường, cơ quan, doanh nghiệp và khu dân cư, góp phần hình thành văn hóa phòng ngừa cháy, nổ trong toàn xã hội.

3. Kết luận

Tựu trung lại, việc hoàn thiện pháp luật về phòng, chống vi phạm pháp luật trong lĩnh vực PCCC của chính quyền cấp cơ sở cần được thực hiện đồng bộ thông qua việc tiếp tục rà soát, sửa đổi, bổ sung Luật Phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ, Luật Xử lý vi phạm hành chính, Luật Tổ chức Chính phủ, Luật Tổ chức QĐP, Luật Thanh tra, Luật Xây dựng, Luật Quy hoạch đô thị và nông thôn, Luật Nhà ở, Luật Kinh doanh bất động sản, Luật Đầu tư, Luật Đầu tư công, cùng các văn bản pháp luật hướng dẫn thi hành có liên quan. Quá trình hoàn thiện cần quán triệt sâu sắc tinh thần Văn kiện Đại hội XIV của Đảng, Nghị quyết số 66-NQ/TW của Bộ Chính trị, Kết luận số 119-KL/TW ngày 20/01/2025 của Bộ Chính trị về đổi mới, hoàn thiện quy trình xây dựng pháp luật, Kết luận số 09-KL/TW ngày 10/3/2026 của Bộ Chính trị về định hướng hoàn thiện cấu trúc hệ thống pháp luật Việt Nam và Kết luận số 17-KL/TW ngày 02/04/2026 của Bộ Chính trị về định hướng lập pháp nhiệm kỳ Quốc hội khóa XVI; bảo đảm pháp luật thực sự trở thành công cụ quản trị hiện đại, lấy phòng ngừa là chính, lấy người dân làm trung tâm, nâng cao hiệu lực quản lý của chính quyền cấp cơ sở, góp phần giảm thiểu vi phạm, bảo vệ tính mạng, sức khỏe, tài sản của Nhân dân, giữ vững an ninh, trật tự và phục vụ phát triển bền vững đất nước trong giai đoạn mới.

Tài liệu tham khảo

Bộ Công an (2025). Báo cáo tổng kết công tác năm 2025 và triển khai công tác năm 2026 của lực lượng Cảnh sát phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. <https://www.bocongan.gov.vn/bai-viet/luc-luong-canh-sat-phong-chay-chua-chay-va-cuu-nan-cuu-ho-tong-ket-cong-tac-nam-2025-1765961546>.

Đảng ủy Công an Trung ương. (2026). Hội nghị trực tuyến tổng kết 10 năm thực hiện Chỉ thị số 47-CT/TW về công tác phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. <https://dangcongsan.vn/bacninh/tin-tuc-hoat-dong/hoi-nghi-truc-tuyen-tong-ket-10-nam-thuc-hien-chi-thi-so-47-ct-tw-ve-cong-tac-phong-chay-chua-chay-va-cuu-nan-cuu-ho.html>.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2026). Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV (Tập I). NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.

Đào Hữu Dân (2026). Cơ sở thuộc diện quản lý về phòng cháy, chữa cháy trong pháp luật Việt Nam: Bản chất pháp lý, so sánh quốc tế và hướng hoàn thiện. *Tạp chí Phòng cháy và Chữa cháy*, (9). <https://doi.org/10.1984/jf.2026.9.266>.

Lê Việt Hải & Phạm Thị Thanh Thư (2025). Huấn luyện nghiệp vụ chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ cho lực lượng Công an cấp cơ sở trong tình hình mới. *Tạp chí Phòng cháy và Chữa cháy*, (3). <https://doi.org/10.1984/jf.2025.3.98>.

Nguyễn Minh Khương (2025). Nghị quyết 57-NQ/TW: Đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia trong công tác phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. *Tạp chí Phòng cháy và Chữa cháy*, (4). <https://doi.org/10.1984/jf.2025.4.189>.

Nguyễn Thị Thanh Thủy (2023). Vận động quần chúng tham gia phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ. *Tạp chí Quản lý nhà nước*, (324), 90–94. <https://vi.quanlynhanuoc.vn/qlnn/article/view/231>.

Nguyễn Văn Thắng & Nguyễn Minh Tân (2026). Nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ của Ủy ban nhân dân cấp xã trên địa bàn thành phố Hà Nội. *Tạp chí Phòng cháy và Chữa cháy*, (10). <https://doi.org/10.1984/jf.2026.10.299>.

Trần Thị Thịnh (2025). Các lỗi vi phạm quy định an toàn phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ phổ biến của các công trình nhà cao tầng: Một số giải pháp khắc phục. *Tạp chí Phòng cháy và Chữa cháy*, (5). <https://doi.org/10.1984/jf.2025.5.201>.

Trịnh Thế Tuấn (2025). Công tác kiểm tra về phòng cháy, chữa cháy của cơ sở theo pháp luật về phòng cháy, chữa cháy và cứu nạn, cứu hộ hiện nay. *Tạp chí Phòng cháy và Chữa cháy*, (7). <https://doi.org/10.1984/jf.2025.7.233>.